

גליון א'מו

לקראת שבוע

עיונים וביאורים בפרשת השבוע
פרשת וישב

פעולה קטנה – משנה את העולם

– סיוע יוסף לשרי פרעה שהביא להצלת העולם –

ב' מיני תשלומין על מכירת יוסף

"זרח" זקוק ל"פרץ"!

קובץ זה יוצא לאור לעילוי נשמת
ה"ה הרב החסיד ר' מאיר ב"ר שמחה יצחק ע"ה זא"אניץ
ס. פאולו ברזיל

ולזכות בניו הני לומדי ותמכי אודייתא, רודפי צדקה וחסד,
ראשונים לכל דבר שבקדושה ה"ה האחים החשובים
הרב החסיד ר' ישראל אפרים מנשה והרב החסיד ר' יוסף משה
וכל בני משפחתם שיחיו

יהי רצון שיתברכו בכל מילי דמיטב מנפש ועד בשד,
ובהצלחה רבה ומופלגה בכל אשר יפנו, תמיד כל הימים

צוות העריכה וההגהה:

הרב לוי יצחק ברוק, הרב משה גורארי, הרב מנחם מענדל וספיש,
הרב מאיר יעקב זילברשטרום, הרב מנחם מענדל זילברשטרום,
הרב צבי הירש זלמנוב, הרב שלום חריטונוב, הרב מנחם טייטלבוים,
הרב אברהם מן, הרב מנחם מענדל רייזס, הרב אליהו שוייכה.

מכון 'אור החסידות'

ת.ד. 2033 כפר חב"ד - 1469 President st. #BSMT,
ארץ הקודש Brooklyn NY 11213 U.S.A.
*5717 +1-929-754-6218
orhachasidut@gmail.com - oh@chasidus.net

וישב

ב • מקרא אני דודש

תולין הקלקלה במקולקל

ע"פ לקסי שוחות ח"ה עמ' 211 ואילך

ה • פנינים • עיון וביאור

• ג' חטאים, ג' פדעניות וג' מאודעות

ע"פ לקסי שוחות ח"ה עמ' 318 ואילך

• שיטותיהם של רבי יהודה ורבי נחמי'

ע"פ לקסי שוחות ח"ה עמ' 261 ואילך

ו • יינה של תורה

• כוחה של פעולה קטנה

ע"פ תורת מנחם ח"ה עמ' 361 ואילך

ט • שיחות קודש

משתתפים בצערם כאילו ה'

זה הצער שלו ממש

י • פנינים • דרוש ואגדה

• עיקר סיבת הגלות

ע"פ לקסי שוחות ח"ה עמ' 183 ואילך

• זרח זקוק לפרץ

ע"פ לקסי שוחות ח"ה עמ' 188 ואילך

יא • חידושי סוגיות

ב' מיני תשלומין על מכירת יוסף

ע"פ לקסי שוחות ח"ה עמ' 185 ואילך

יד • תורת חיים

כוחן של פעולות

טו • דרכי החסידות

קטנת המביאה גדלות

לקראת
שבת

ביאורים על פרשת השבוע

נלקטו ונערכו מתוך תורתו של

כ"ק אדמו"ר מליובאוויטש זצוקלה"ה נבנ"מ זי"ע

בפתח הגיליון

פעולה קטנה – משנה את העולם

– סיוע יוסף לשרי פרעה שהביא להצלת העולם –

בפרשנתו מתואר כיצד יוסף, בהיותו בבור כלאו, שם לב למצב רוחם של שרי פרעה, התעניין בשלומם, וסייע להם ככל יכולתו, והדבר התחיל את השתלשלות הדברים שהביאה ליציאתו מכלאו, להתמנותו למשנה למלך מצרים, ולהצלת העולם כולו מחרפת רעב.

המדור "יינה של תורה" עוסק בכוח הרב שיש בכל פעולה קטנה של אדם, שביכולתה לשנות את העולם כולו לטוב או למוטב, ועל אחת כמה וכמה כאשר מדובר בפעולה של מצווה ועבודת ה', כמו זיכוי יהודי אפילו במצווה חד פעמית של תפילין או נר חנוכה.

במדור "דרכי החסידות" הובאו קטעים מתורת כ"ק אדמו"ר מוהרי"צ נ"ע אודות כוחה של פעולה קטנה, פתיחה כחודו של מחט שמביאה את הפתיחה כפתחו של אולם, ובמדור "תורת חיים" הובאו קטעי מכתבים מכ"ק אדמו"ר זי"ע אודות כוח פעולה קטנה בחינוך, בעסקנות ציבורית, ועוד.

במדור "שיחות קודש" הובאו דברות רבנו אודות הרגשת צער הוולת, ובפרט בנוגע לסבלם של אלו שהיו מאחורי מסך הברזל הסובייטי, שעל ידי זה זוכים ורואים גם בשמחתם וישועתם.

והיה רצון אשר על ידי אותן פעולות קטנות, שהנין לבנים לבניין בית המקדש השלישי, נזכה לבנינו גם בגשמיות ובפשטות, בירושלים עיר הקודש ובהר הקודש, במהרה בימינו ובעגלל דידן.

המערכת

וזאת למודעי, שבדרך כלל לא הובאו הביאורים כאופן שהופיעו במקורם, אלא עובדו מחדש ונערכו ע"י חברי המערכת, ולפעמים הושמט ריבוי השקו"ט והמקורות שהופיעו שם, ויש להיפך, אשר במקורם מופיעים בקיצור וכאן הורחבו ונתבארו ע"פ המבואר במקומות אחרים בתורת רבינו. ופשוט שמעומק המושג וקוצר דעת העורכים יתכן שימצאו טעויות וכיו"ב, והם על אחריות המערכת בלבד, ושגיאות מי יבין. ועל כן פשוט שמי שבידו הערה או שמתקשה בהבנת הביאורים, מוטב שיעיין במקורי הדברים (כפי שנסמנו בתוכן הענינים), וימצא טוב, ויכול לעמוד בעצמו על אמיתתם.

מקרא אני דודש

ביאורים בפשוטו של מקרא

תולין הקלקלה במקורקל

בפירוש הכתוב "ויבוא שבמה", כתב רש"י: "מקום מוכן לפורעניות, שם קלקלו השבטים, שם עינו את דינה וכו'" – מה בא רש"י לחדש באומרו שבשכם "קלקלו השבטים"? ולמה הקדים קלקול השבטים לפני מעשה דינה (היפך סדר הזמנים)?

"וַיֹּאמֶר יִשְׂרָאֵל אֶל יוֹסֵף הֲלוֹא אַחִיךָ רַעִים בְּשִׁכְם לָבָה וְאֶשְׁלַחְךָ אֲלֵיהֶם וַיֹּאמֶר לוֹ הִנְנִי. וַיֹּאמֶר לוֹ לֶךְ נָא רֹאֵה אֶת שְׁלוֹם אַחִיךָ וְאֶת שְׁלוֹם הָעָם וְהַשְׁבִּנִי דָבָר וַיִּשְׁלַחְהוּ מֵעֵמֶק חֶבְרוֹן וַיְבֹא שְׁכֶמָה" (לז, יג-יד)

ויצא שכמה – מקום מוכן לפורעניות: שם קלקלו השבטים, שם ענו את דינה, שם נחלקה מלכות בית דוד שנאמר וילך רחבעם שכמה:

יש לעיין בכוונת רש"י שכתב בלשון סתומה **"שם קלקלו השבטים"** – אך לא פירש את מהות ה"קלקלה".

והנה, מקור דברי רש"י הוא במדרש תנחומא (פרשתנו ב), וכן הוא בגמרא (סנהדרין קב, א), ושם איתא: "מקום מזומן לפורעניות – בשכם ענו את דינה, בשכם מכרו (אחיו) את יוסף, בשכם נחלקה מלכות בית דוד";

ומעתה מתחזק הקושי בלשון רש"י, למה לא העתיק לשון חז"ל המפורש: "בשכם מכרו אחיו את יוסף", ובמקום זה נקט בלשון כללית: **"קלקלו השבטים"** ותו לא.

נוהרי הלשון "קלקול" מתאים גם בענינים שאינם חמורים כל כך, וכפי שמצינו ברש"י (וישלח לה, כג) לגבי מעשה ראובן (שאינו חמור כ"כ, עד שרש"י כותב "שלא חטא ראובן" (וישלח לה, כב)) – "אפילו בשעת הקלקלה קראו בכור"; אמנם מכירת יוסף נחשבת ענין חמור, ובלשון הכתוב (ויחי ג, יז) נקרא **"פשע אחיך"**!

ב. עוד יש לדקדק בזה שפתח רש"י ואמר "מקום מוכן לפורעניות", והביא כפורענות ראשונה את זה ש"שם קלקלו השבטים":

לכאורה, כוונתו היא לחדש שמקום זה (שכם) "מוכן לפורעניות" מאז ומקדם, והיינו, שלא רק המאורע הנוכחי המפורש בכתוב כאן היה באותו מקום (שבזה אין חידוש), אלא גם מאורעות נוספים הכתובים במקומות אחרים;

ואם כן, היה צריך להקדים את המאורעות האחרים שהיו באותו מקום, שבגללם הוא נחשב "מוכן לפורעניות" (ורק אחר כך יסיים בהמאורע הנוכחי)!

ובשלמא בתנחומא ובגמרא מפרטים את שלושת המאורעות שהיו במקום זה לפי סדר הזמנים: מתחילה "עינו את דינה", לאחר מכן "מכרו את יוסף", ולאחר כמה דורות "נחלקה מלכות בית דוד";

אך רש"י משנה מלשון חז"ל, והביא את המאורעות שלא לפי סדרם, אלא הקדים ש"שם קלקלו השבטים" (אף שעינו דינה היה קודם), כאילו זה הוא עיקר החידוש בדבריו, וצריך ביאור.

ג. ויש לומר:

לפי רש"י (בפירושו על התורה), אכן יש חידוש בזה ש"שם (בשכם) קלקלו השבטים", כי בדרך הפשט מכירת יוסף לא היתה בשכם.

וביאור הענין:

לאחר שבא יוסף לשכם ("ויבוא שכמה"), ולא מצא שם את אחיו, פגש ב"איש" ואמר לו "את אחי אנכי מבקש, הגידה נא לי איפה הם רועים" (לז, טז), והשיב לו ה"איש": "נסעו מזה כי שמעתי אומרים נלכה דותינה"; ואכן כך הוה: "וילך יוסף אחר אחיו וימצאם בדותן" (לז, יז). ונמצא איפוא שמכירת יוסף היתה (לא בשכם, אלא) בדותן.

ומה שאמרו חז"ל ש"בשכם מכרו את יוסף" הוא לפי דרך המדרש, שדרשו את "דותן" שלא כפשוטו, והיינו שלא היתה שם נסיעה והליכה למקום אחר ששמו דותן, כי "דותן" הוא רק כינוי ל"דות ודינין" שנתייעצו בהם מתוך שנאה ליוסף, וכמו שכתב רש"י בפירושו על הש"ס (סוטה יג, ב): "משכם גנבוהו, כדכתיב 'ויבוא שכמה' ושם היו רועין; ודותן אינה מקום. והאי דכתיב 'ויאמר האיש נסעו מזה כו', כך אמר לו: אתה אומר 'את אחי אנכי מבקש' – נסעו מן האחוה הזאת ואין מחזיקין עצמן כאחים לך, כי שמעתי אומרים נלכה ונבקש דות ודינין היאך להמיתו אם יבוא אצלנו";

אך רש"י בפירושו על התורה, למד שבדרך הפשט "דותן" הוא שם של מקום – שהביא את הדרשה האמורה, וסיים: "ולפי פשוטו שם מקום הוא, ואין מקרא יוצא מידי פשוטו" [וראה דברי דוד (להט"ז) שם, שכוונת רש"י בזה שמסיים "ואין מקרא יוצא מידי פשוטו", היא שאפילו אם נפרש את "דותן" לפי דרשת חז"ל, עדיין מוכרחים אנו לומר שהכוונה היא גם לשם של מקום כפשוטו].

ולכן אין רש"י יכול לומר שבשכם "מכרו אחיו את יוסף" (כלשון חז"ל), שהרי לפי "פשוטו של מקרא" היתה המכירה במקום אחר ששמו דותן.

[בגור אריה (לז, יז. וכן הוא ברש"י סנהדרין שם) כתב, שאף לפי הפשט ש"דותן" הוא שם מקום, מכל מקום נחשב שהמכירה היתה בשכם, כי שכם הוא הכרך העיקרי ודותן אינו אלא כפר הסמוך אליו ונחשב טפף לשכם.

אך לפי "פשוטו של מקרא" לא מסתבר ששכם עצמה נחשבת "מוכן לפורעניות" רק מצד מה שאירע בכפר סמוך, ובפרט שהכתוב מדגיש את זה שהשבטים יצאו משכם – "נפעו מזה כי שמעתי אומרים נלכה דותינה" – והיינו (וראה גם רא"ם לז, יז ובתורה שלימה עה"פ אות קח) שהמכירה היתה במקום אחר שאינו נחשב חלק משכם (ולהעיד עוד שגם בפירוש רש"י על הנ"ך (יהושע כד, לב) כתב ש"משכם גנבוהו". אך כבר נתבאר בכמה מקומות (ראה לקוטי שיחות חי"ד ע' 87 בשולי הגליון) שפירוש רש"י על הנ"ך אינו מדייק כל כך שיהיה לפי "פשוטו של מקרא" ממש כמו שהוא בפירושו על התורה].

ד. אמנם מעתה, שהמכירה של יוסף היתה בדותן כי השבטים כבר יצאו משכם, יש קושי בלשון הכתוב שמסיים הפסוק בהדגשה "ויבוא שכמה":

לכאורה, אין תוכן מיוחד בזה שיוסף בא לשכם, שהרי אחיו כבר לא היו שם והוצרך איפוא להמשיך וללכת לדותן; אם כן, כל זה שיוסף היה בשכם אינו אלא שעבר שם בדרך הילוכו, ומדוע איפוא הכתוב מדגיש ביאה זו כענין בפני עצמו?

[וגם אם הכתוב רוצה לספר שיוסף עבר בעיר שכם, היה צריך להכליל את זה בהמשך הסיפור ולא כענין בפני עצמו. וראה גם באר בשדה כאן, שהיה הכתוב צריך לומר: "וישלחו מעמק חברון, וימצאוהו איש והנה תועה בשדה שכם"].

ועל זה הוא שמבאר רש"י ומחדש – "מקום מוכן לפורעניות, שם קלקלו השבטים וכו'":

בואו של יוסף לשכם אינו פרט צדדי בסיפור של מכירת יוסף, אלא הוא ענין עיקרי בפני עצמו – כי זהו המקום שבו התחילה הפורענות שלו, משום ש"שם קלקלו השבטים";

אמנם המכירה עצמה היתה רק בדותן, אבל ה"קלקול" של השבטים התחיל בעת היותם בשכם, ששם הם התחילו לחשוב ולהכין את הענין (וראה גם דברי דוד (להט"ז) כאן: "ואף על גב דהקלקול נעשה בדותן, מכל מקום, העצה על זה היתה בשכם").

וזהו איפוא שמדייק רש"י וכותב "שם קלקלו השבטים" – לשון "קלקלה" בלבד – כי בשכם לא היתה המכירה עצמה, אלא רק ה"קלקול" שקדם לה.

ולאחרי שמהדש רש"י שיש שייכות בין מכירת יוסף לשכם, אז הוא ממשיך ומביא את שני המאורעות האחרים ששייכותם לשכם פשוטה וברורה, ודו"ק.

שיטותיהם של רבי יהודה ורבי נחמי'

ג' חטאים, ג' פורעניות וג' מאורעות

ויבוא שכמה

מקום מוכן ל'פורענות', שם קלקלו השבטים, שם עינו את דינה, שם נחלקה מלכות בית דוד (לז, יד-רש"י)

ויקומו כל בניו וכל בנותיו לנחמו

וכל בנותיו – רבי יהודה אומר אחיות תאומות נולדו עם כל שבט ושבת ונשאום. רבי נחמי' אומר כנעניות היו (לז, לה-רש"י)

מצינו בכ"מ שיטת רבי יהודה היא שיש לפרש את הכתובים באופן שיתאים עם כללות הענין המדובר, משא"כ שיטת רבי נחמי' היא שהעיקר הוא פירוש התיבה עצמה. עוד מצינו בשיטת רבי נחמי' שמדייק לפרש באופן שיוסיף בכבודם של ישראל (ראה תורת מנחם חמ"ז עמ' 266 ואילך ולקו"ש ח"ה עמ' 267 הע' 28 כר"כ דונמאות לזה).

ויש לבאר שכן הוא בנוד"ה, דאזלי לשיטתייהו:

מצינו בכ"כ מקומות שאצל האבות ה' מופרץ שיתחתנו בניהם עם בנות כנען, ולכן מפרש רבי יהודה שמתאים לכללות הענינים המבוארים בכתוב יש לפרש שהשבטים לא התחתנו עם כנעניות כי אם עם בנות משפחתם – אחיותיהם.

אמנם, לרבי נחמי', פירוש זה מוקשה, שהרי א"כ לשון הכתוב "וב"כ בנותיו" דחוק, דלמה ל' למימר "וב"כ" אם ליעקב ה' רק סוג אחד של בנות – בנות ממש, הרי פשוט שב"כ בנותיו באו לנחמו, ולכן, מתאים לשיטתו שיש לפרש באופן שיתאים עם פירוש התיבה עצמה, מפרש ר"נ שהכוונה ל"כנעניות" שהיו כלותיו, ובכך מתפרשת תיבת "כל", כי היו כמה סוגים של בנות, בנותיו ממש, וכלותיו, ובז"ל נחמהו.

וכן יש בפירוש זה משום כבודם של ישראל, שהרי לאחר מתן תורה נאסרו אחיות מן האב (אחרי יח, ט), ואם נפרש שהשבטים נשאו אחיותיהם יצא שלא נזהרו באיסור זה קודם מ"ת, ולכן מפרש ר"נ המהדר בכבודם של ישראל שנשאו "כנעניות", דבזה לא ה' איסור, שהרי פשוט שלא נשאו השבטים לעובדות ע"ז, ומכיון שטעם איסור "לא תתחתן בם" (ואתחנן ז, ג) הוא מפני "כי יסיר גו' ועבדו אלקים אחרים" (שם, ד), במילא מובן דהיכא דליכא טעם זה ליכא האיסור (וראה רש"י פ' שופטים כ, יח).

יש להבין: מדוע מפרש רש"י ששכם הוא מקום שמוכן ל'פורענות דווקא, הרי אירעו בו גם דברים טובים, שבשכם קיבלו ישראל שבועת התורה (ראה רש"י לך לך יב, ו), ובשכם נתבשר אברהם על בשורת הזרע והארץ (ראה רש"י שם, ז).

ויש לומר, שאין כוונת רש"י ששכם מוכן ל'פורענות בכלל, אלא הכוונה היא ל'פורענות המיוחדת שאירעה עם יוסף – מכירת יוסף, דהנה, פורענות יוסף היו בה ג' פרטים, כנגד ג' ענינים שעשה, כמו שפירש רש"י (לעיל לז, ב) שיוסף "ה' מגיד לאביו שהיו אוכלין אבר מן החי, ומזולזין בבני השפחות לקרותן עבדים, וחשודים על העריות, ובשלושתן לקה, על אבר מן החי – וישחטו . . ועל דבה . . לעבד נמכר . . ועל העריות . . ותשא וגו'".

ועל זה מפרש רש"י שלג' סוגי פורעניות הללו של יוסף ה' שכם מקום מוכן:

מצד זה דבשכם "קלקלו השבטים", והיינו זה דבשכם בקשו "נכלי דתות שימיתון בהם" (רש"י לקמן לז, יז), הקשור עם שפיכת דמים (וראה לעיל במדור "מקרא אני דורש" ביאור ענין זה בארוכה), ה' זה מקום מוכן ל'פורענות ד"וישחטו" כנגד זה שהגיד יוסף ליעקב "שהיו אוכלין אבר מן החי".

מצד זה ד"שם ענו את דינה", הרי זה מקום מוכן ל'פורענות ד"ותשא גו'" כנגד זה שאמר ש"חשודים על העריות".

ומצד זה ד"שם נחלקה מלכות בית דוד", המורה על זלזול ופחיתות במלכות בית דוד (וה' ע"י ירבעם משבט אפרים בן יוסף (דה"ב ג, א)), הרי זה מקום מוכן ל'פורענות ד"לעבד נמכר" כנגד זה שאמר "שהיו מזולזין בבני השפחות לקרותן עבדים" (נראה במקור הדברים ביאור ענין "מוכן ל'פורענות" שאין הכוונה דשם קרו כל פורעניות אלו ליוסף, אלא דשם התחילה ההכנה עליהם, ע"ש בארוכה).

יינה שר תורה

עבודת ה' על פי הפרשה

כוחה של פעולה קטנה

בדורנו זה, כאשר רבים מבני ישראל נמצאים במעמד של "תינוקות שנשבו" שלא התחנכו על קיום התורה ומצוותי, מוטלת על כל אחד האחריות, לצאת מבית המדרש מזמן לזמן ולנסות להשפיע עליהם בקיום המצוות.

ולפעמים, מתעוררת התמיהה: האם אכן כה חשוב לצאת ממקומו בשביל הספק אולי ישפיע השפעה קטנה, ומוטב לכאורה שימשיך בעבודתו את קונו בבית המדרש.

במאמר שלפנינו יתבאר את אשר יש ללמוד מיוסף, שבשבתו בבית האסורים בשפל המדרגה, שם אל ליבו לדרוש בשלומם של שרי פרעה, "מדוע פניכם רעים היום", ואשר אפילו על ידי מעשה קטן עם הזולת ניתן לשנות את העולם כולו.

תחילת השתלשלות ישועת יוסף

בסוף פרשתנו (מ, א ואילך) מתארת התורה את פתרון חלומות שר האופים ושר המשקים על ידי יוסף בבית האסורים, והתורה מספרת ששני השרים חלמו חלומות, ואזי "ויבא אליהם יוסף בבקר, וירא אתם והנם זועפים", כאשר ראה זאת, שאלם יוסף "מדוע פניכם רעים היום", ועל כך ענו לו שחלמו חלומות המטרידים ומדאיגים אותם.

ולאחר שפתר יוסף את חלומותיהם, ובקש משר המשקים שיזכירונו לטובה לפני פרעה, מסתיימת פרשתנו בכך ש"לא זכר שר המשקים את יוסף, וישכחוהו".

ובתחילת הפרשה הבאה מסופר אודות הטובה הגדולה שהשתלשלה ליוסף מכך, כאשר שר המשקים סיפר לפרעה על יוסף שבכוחו לפתור חלום, עד שנעשה למשנה למלך ומושל בכל ארץ מצרים.

כיצד שם יוסף את ליבו למצב רוחם של שרי פרעה?

כאשר מתבוננים במאורע של פתרון חלומות שר האופים ושר המשקים, הדבר מעורר השתאות ופליאה עצומה:

יוסף הצדיק הי' נתון במצב נורא אשר מטבעו לעורר כעס ועצבות עמוקה. כל עיקר הגעת יוסף למצרים הייתה על ידי ש"גנוב גונבתי מארץ העברים" (שם מ, טו) על ידי אחיו, ובמצרים גופא הרי מצא חן בעיני פוטיפר עד ש"הפקיד אותו בביתו ועל כל אשר יש לו" (שם לט, ד), ולפתע זרקו אותו לבור האסורים על ידי עלילה מרושעת, ללא כל עוון בכפון.

ומטבע הדברים, ה' יוסף צריך להיות עצוב, מאוכזב וממורמר, נרגז על כל העולם, ולחוש שנאה מיוחדת לשרי פרעה, שהלא אחד מן השרים, פוטיפר שר הטבחים, הוא זה שהכניסו לבית הסוהר.

ואף על פי כן, בראות יוסף את שרי פרעה ש"הנם זועפים", פנה אליהם והתעניין "מדוע פניכם רעים היום"!

והדבר נפלא: הלא מדובר בשרי פרעה שנזרקו לבית הסוהר, ומה הפלא שמצויים המה במצב רוח לא טוב, ואף אם היו "זועפים" באותו בוקר יותר מבימים הקודמים, הרי זה כנראה משום שהתכוונו בכך שנמצאים יום אחד יותר בבור הכלא, תמורת מצבם כשרי פרעה. ואם כן, מה הביא את יוסף לפנות אליהם ולברר את פשר מצב רוחם הרע?

ובפרט, שאין זה עניינו של יוסף, הוא אינו אשם בכך שנמצאים בבית הסוהר, ואינו אשם במצב רוחם, ומה גם שמדובר בחבריו של הרשע שהשליכו לבור.

ואם ה' מדובר בעניין של הצלת נפשות, או חסרון במאכל ומשקה, מובן שבהיותו אדם טוב נחלץ לעזרת זולתו, אבל כאן מדובר ה' רק במצב רוח לא טוב, ומדוע הרגיש יוסף צורך לשאול לפשר זעפם?

ויש לומר בביאור העניין:

יוסף ה' מזרעו של אברהם, "אשר יצווה את בניו ואת אחריו לעשות צדקה ומשפט" (וירא יח, יט), אף על פי שהי' זה לפני שניתנה תורה ולא היו מחויבים בזה.

והנה, שר המשקים ושר האופים הם בריותיו של הקב"ה, וכל מי שנברא על ידי הקב"ה צריך להיות בשמחה ובטוב לבב מצד עצם מה שנברא על ידי הקב"ה, מבלי הבט על דרגתו ומצבו, וכאשר ראה בריות בעולמו של הקב"ה ש"פניהם זועפים", הרי מכיוון שהדבר בא לפניו, הבין שאין זה אלא משום שהדבר שייך אליו וביכולתו לסייע ולעזור במצוקתם.

לכל פעולה יש השפעה על כל העולם

וממעשה זה למדנו דבר נפלא, על כוחה של פעולה קטנה להשפיע על כל העולם:

כל עניין יציאת יוסף מבית האסורים ועלייתו משפל המדרגה עד למלכות מצרים, התחיל מתשומת לבו למצבו של הזולת!

על ידי שיוסף שאל לפשר מצב רוחם של שרי פרעה, נשתלשל שפתר את חלומותיהם, ואחר כך גם את חלומותיו של פרעה, עד שנעשה משנה למלך מצרים.

ולא רק יוסף עצמו נתעלה, אלא על ידי זה ניצל העולם כולו, כאשר "הי' רעב בכל הארצות", והצלת העולם הייתה על ידי יוסף שפתר את חלומות פרעה, ונתמנה למשנה למלך, עד ש"כל הארץ באו מצרימה לשבור אל יוסף" (מקץ מא, נד-נד).

וכל זה התחיל, בתשומת לבו של יוסף לפניהם הזועפים של שרי פרעה, ושאלתו "מדוע פניכם רעים היום"!

- כוחה של פעולה קטנה ניכר גם ממה שנתגלה על ידי חכמות החיצוניות בדורות האחרונים, שכל תזווה קטנה של ידו של אדם בחדרי חדרים, יש לה השפעה בכל העולם כולו, גם בקוטב הצפוני, וגם בשמש ובירח.

בתורתנו הקדושה, ידוע העניין מזה אלפי שנים, כמו שכתב הרמב"ם (הל' תשובה פ"ג ה"ד) שאדם צריך להתבונן בכך שעל ידי פעולה אחת, במעשה או בדיבור ואפילו במחשבה, וגם אם הוא בחדרי חדרים - "הכריע את עצמו ואת העולם כולו לכף זכות וגרם לו ולהם תשועה והצלה" (וכן בצד ההפכי ח"י), שישועה והצלה זו הוא ענין הניכר בגשמיות העולם, וכהבטחת התורה "אם בחוקותי תלכו גו' ונתתי גשמיכם בעיתם" (ריש בחוקותי).

ועניין זה, שהי' ידוע בתורה הקדושה מדורי דורות, נתגלה על ידי חכמי הטבע בדורות האחרונים, שלכל מעשה קטן יש השפעה על כל העולם כולו.

ואם כך בנוגע לפעולות סתם, על אחת כמה וכמה בנוגע לענייני תורה ומצוותי, שלכל פעולה קטנה יש השפעה בכל העולם כולו, לטובה ולברכה.

כיצד אמא יהודי' מספרת סיפור מהפרשה?

ומזה יש ללמוד הוראה בעבודת ה', הן בחינוך הילדים בעת שמספרים להם את סיפורי התורה, והן בעבודה הפרטית של כל אחד ואחד:

כאשר האם מספרת לילד את סיפורי התורה, מספרת היא לו שהי' יהודי שהענישו אותו וזרקוהו לבית הסוהר על לא עוול בכפו, ואף על פי כן, בהיותו במעמד ומצב מדכא כזה, הי' אכפת לו מן הזולת, עד שהרגיש צורך לבוא ולשאלו מדוע פניו זועפות היום, והשתדל לעזור לו. והנה, הילד השומע את הסיפור רגיל שעל כל מעשה טוב שעושה מעניקים לו שחר, ממתק וכיוצא בזה, וממילא שואל הוא: ומה הרוויח מכך יוסף, מה קיבל בשכרו?

ועל כך עונה לו אמו, שבאמת בפרשה זו, פרשת וישב, מסתיים העניין בכך ש"וישכחהו", ויוסף נותר בבור, וכל מה שעשה הי' רק בגלל שכך צריך להתנהג יהודי (גם בהיותו בבית הסוהר), אבל בפרשה הבאה מסופר באריכות איך מעשה קטן זה של תשומת לב לזולת הביא את יוסף להיות משנה למלך.

וכאשר מתפעל מכך הילד התפעלות גדולה, אומרת לו אמו: חכה ותשמע, איך על ידי מעשה קטן זה ניצל העולם כולו מהרעב!

וכך מחנכים את הילד הרך על כך שיש להתעניין בשלום הזולת, גם כאשר הוא עצמו נמצא במצב מדכדך ועגום, ואשר לכל פעולה, אף הקטנה ביותר, יש תוצאות והשפעה בעולם כולו.

האם שווה לצאת בשביל ספק פעולה על הזולת?

כאמור, יש ללמוד ממעשה זה גם הוראה בעבודת האדם:

בדורנו זה, דורשים מיהודי לסגור את הגמרא, מזמן לזמן, ולצאת לפעול על יהודי נוסף, שאינו שומר תורה ומצוות בשלימות לעת עתה, שיעשה מצווה כמו הנחת תפילין, או הדלקת נר חנוכה. ולפעמים הדבר מעורר תמיהה: מהי ה"מצווה" ללכת ולחפש יהודי ולנסות, על הספק, לפעול עליו לקיים מצווה?

ועל כך אומרים לו שיש ללמוד מפרשת השבוע, שיוסף הי' אכפת לו מן הזולת, ומפניו הזועפות, וניסה לסייע לו אף שהי' הדבר בספק גדול אם הייתה לו אפשרות לכך.

והנה, אצל יוסף הי' מדובר רק ב"רגש טוב" אל הזולת שהי' נכרי, ואם כן, הרי על אחת כמה וכמה כאשר מדובר על מצווה שניתנה בהר סיני, או על מצוות הדלקת חנוכה שמוסיפה אור של קדושה, שבוודאי צריכים להשתדל ולטרוח לסייע לזולת ולעוררו לזה.

ואזי, תשפיע פעולה "קטנה" זו בכל העולם כולו, ולא בנוגע ל"רעב" פשוט כפי שהי' אצל יוסף, אלא "רעב" רוחני, כמו שנאמר "הנה ימים באים... והשלחתי רעב בארץ, לא רעב ללחם ולא צמא למים כי אם לשמוע את דברי ה'" (עמוס ח, יא), במהרה בימינו.

שיחות קודש

משתתפים בצערם כאילו הי' זה הצער שלו ממש

הנה עי"ז זוכים לראות **בשמחתם**, היינו, שכאשר תהי' העלי' אצל היהודים שהיו במצור ובשבבי' **בתכלית העלי'י** (לפי ערך גודל הירידה), יזכו גם היהודים שהשתתפו בצערם (בהיותם בארצות הרווחה) לעלי' גדולה זו, אף שמצד עבודת עצמם לא היו ראויים לעלי' גדולה כזו (מכיון שאצלם לא היתה ירידה למטה מטה ביותר).

וכידוע הפתגם בנוגע לשמחת תורה - שצריכים לשמוח ולרקוד כאדם הרוקד בחתונה **שלו**, ולא רק כאדם הרוקד בחתונה **אחיו**, כלומר, אף שגם בחתונת אחיו רוקד הוא בכל תוקף ועוז כדי לשמח חתן וכלה, אין זה דומה לריקוד בחתונה שלו ממש. ועד"ז בעניינו - שע"י ההשתתפות בצערם של אחינו בני' הנתונים במצור ובשבבי' מתוך הרגש כאילו הי' זה צער אישי שלו, אזי זוכה להשתתף בשמחתם כאשר יזכו - בקרוב ממש - לעלי' בתכלית העילוי, ובאופן שעלי' גדולה זו תהי' גם עלי' **שלו** - שמחת חתונה שלו ממש.

ומכיון ש"לשועתך קוינו כל היום", בודאי תתגלה עלי' זו במהרה בימינו ממש, ולכן, צריכים להתכונן כבר להשתתף בשמחתם, ולזכות גם לעלי' גדולה ביותר (שמגיעים אלי' לאחר הירידה למטה מטה ביותר) - עי"ז שמקודם לכן משתתפים בצערם.

[דיבר באדיקות אודות המצב של היהודים שנמצאים מאחורי מסך הברזל. ואז אמר:]

והנה, מכיון שכל האמור שייך ליהודים שנמצאים "מאחורי מסך הברזל", א"כ, מהי התנועת בדיבור בענין זה עם יהודים שנמצאים בארצות הרווחה?

והביאור בזה:

אמרו חז"ל "כל המתאבל על ירושלים זוכה ורואה בשמחתה", כלומר, אף שכבר עברו קרוב לאלפיים שנה מאז חורבנה של ירושלים, אעפ"כ, כאשר יהודי משתתף בצער דחורבן ירושלים ("מתאבל על ירושלים"), מתוך הרגשה ש"כל דוד שלא נבנה ביהמ"ק בימיו מעלין עליו כאילו הוא החריבו", אזי זוכה ו"רואה בשמחתה".

ועד"ז בעניינו:

כאשר מדברים אודות צערם של אחינו בני' שנמצאים במצור ובשבבי', ומשתתפים בצערם כמו שזהו הצער **שלו** [ובפרט יהודים אלו שניצלו ממדינות הנ"ל, שהם הרגישו צער זה על בשרם, ולכן, ביכלתם לחוש יותר את צערם וכאבם של היהודים שנמצאים במצור ובשבבי'], והיינו, שמצד הרגש דאהבת ישראל, "ואהבת לרעך כמוך" [שהרי "כולן מתאימות ואב א' ככולנה", "כולנו כאחד" (ראה תניא פל"ב)] משתתפים בצערם של אחינו בני' הנתונים במצור ובשבבי', כאילו הי' זה הצער שלו ממש,

עיקר סיבת הגלות

זרח זקוק לפרץ

ואביו שמר את הדבר

ה' ממתין ומצפה מתי יבא, וכן שומר אמונים וכן לא תשמוור
על חטאתי לא תמתין (לז, יא, רש"י)

יש לבאר דברי רש"י ע"ד הפנימיות:

קיום חלומו של יוסף, שעליו מדובר בכתוב זה,
הי' כדי שיתקיים "כי גר יהי' זרעך בארץ לא להם"
(לך טו, יג. ראה רש"י פרשתנו לו, יד), בגלות מצרים, שהיא
השורש לכל הגלויות (ראה בארוכה ספר המאמרים תש"ט עמ'
107 ושי"נ).

והנה בענין סיבת הגלות מבואר בכ"מ (ראה לקו"ש
ח"ה עמ' 61 ואילך. שם עמ' 195, ועוד) שהגם שסיבתה היא מה
ש"מפני חטאינו גלינו מארצנו", מ"מ כוונת הקב"ה
בהגלות היא שע"י הגלות יתעלו למצב נעלה יותר
מכפי שהי' לפני הגלות, וכפי שאכן יהי' בגאולה
העתידה, שיהי' אז עילוי גדול יותר מכפי שהי' בזמן
שבית המקדש הי' קיים.

ועפ"ז יוצא, שלמרות שבפועל באה הגאולה
לאחרי הגלות, מ"מ מכיון שכוונת הקב"ה בגלות היא
לשם העילוי שיהי' בזמן הגאולה, הרי בענין הכוונה
והתוכן, הגאולה קודמת להגלות.

וזהו תוכן דברי רש"י כאן, שבנוגע לקיום חלומו
של יוסף – ענין הגלות, מביא שני פסוקים, שהם
שני הטעמים לגלות, ובזה עצמו מדגיש שאכן הגלות
באה כעונש על חטאינו – "לא תשמוור על חטאתי"
(איוב יד, טז), אך זהו הטעם השני, כי תחילת ויעיקר
הסיבה לגלות היא כדי לבוא לגאולה העתידה,
המרומזת בכתוב הראשון שמביא רש"י "שומר
אמונים" (ישעי' כו, ב), שפירושו שעם ישראל מצפים
לקיום הבטחת הקב"ה על הגאולה.

והנה יצא אחיו ג' ויקרא שמו פרץ, ואחר יצא אחיו אשר על ידו
השני ויקרא שמו זרח

אשר על ידו השני – ארבע ידות כתובות כאן כנגד ארבע
חרמים שמעל עכן שיצא ממנו (לח, כט–ל. רש"י)

בספר הבהיר (סימן קצו) מבואר שזרח הוא כנגד
השמש ופרץ הוא כנגד הלבנה.

והנה, ענינים של שמש ולבנה בעבודת ה' הוא
(ראה אות"ת ואתחנן ע' קי. ועוד), שהשמש מרמזת על עבודת
הצדיקים, דכשם שהשמש מאירה תמיד ללא שינויים
כמו כן עבודתם של הצדיקים היא ללא שינויים,
תמידים כסדרם. משא"כ הלבנה מרמזת על עבודת
הבעלי תשובה, דכשם שבלבנה לאחר החיסרון יש
מולד הלבנה עד למילוי הלבנה, כמו כן הוא בבעלי
תשובה, שלאחר החיסרון באה עבודת התשובה.

ובזה יובן הרמז באופן הלידה של פרץ וזרח:

כיוון שזרח מצד עצמו הוא כנגד השמש שהיא
עבודת הצדיקים לכן הוא התחיל לצאת תחילה,
כי התחלת וראשית כוונת הקב"ה היא בעבודת
הצדיקים, שרצון ה' הוא שכל יהודי יהי' צדיק (ראה
לקוטי תורה שה"ש מז, ג ואילך). אבל כיוון שיצא ממנו עכן,
שהוא הי' בעל תשובה (ראה סנהדרין מג, ב), הי' צריך
להתגלות העניין של עבודת התשובה.

ולכן יצא פרץ תחילה והוא הבכור, כי הוא כנגד
הלבנה, עבודת הבעלי תשובה, תיקונו של עכן. והרי
עבודת התשובה היא למעלה מעבודת הצדיקים,
וכמאמר "מקום שבעלי תשובה עומדין אין צדיקים
גמורים יכולין לעמוד בו" (רמב"ם הל' תשובה פ"ו ה"ד).

וזהו שיצא באופן של "פרצת עליך פרץ", כי
עבודת התשובה נעשית "בחילא יתיר" (ע"פ זח"א
קכט, ב), ובאהבה להקב"ה שלמעלה ממדידה והגבלה
"בכל מאודך" (ראה לקו"ת תצא לא, א ואילך, ובכ"מ), ובאופן
של "פרץ" – פריצת הגדרים והגבולות (ראה ראב"ע
ורמב"ן עה"פ).

הידושי סוגיות

עיון ופולפל בסוגיות הפרשה

ב' מיני תשלומין על מכירת יוסף

מביא ד' הירושלמי דלמכירת יוסף ב' תשלומין של ישראל – פדיון בכור ומחצית השקל, ותמה אמאי בעינן לתרווייהו / מחלק דמחצית השקל באה על עון האחים במכירה ופדיון בכור בא כתוצאה מהענין הטוב שבה / מכאור זה ע"פ דברי הוהר שעי"י מכירת יוסף היו ישראל למעלה משליטת מצרים

"וימשכו ויעלו את יוסף מן הכור וימכרו את יוסף לישמעאלים בעשרים כסף" (לז, כח)

פדיון לדורות". ובנוגע למחצית השקל כתב "שכופר נפש האמור במחצית השקל הוא עבור אותו העון של מכירת יוסף, שעון זה הי' פקוד עליהם גם לדורות, וכדעת המדרש הנעלם (זח"ב רעו, א. ובכ"מ) והזהר חדש (פרשתנו כט, א) שנגזר עליהם ג"כ גלות לדורות עבור חטא מכירת יוסף כו' [וראה גם שבת י, ב בתוד"ה ה"ג שם], ובאשר תמיד השטן מקטרג על חטא זה, לפיכך יתנו לכפרה מחצית השקל כפי שיעור שקיבלו כל אחד מן השבטים במכירתו".

וצ"ב, אמאי עון מכירת יוסף מחייב את ישראל בב' מיני תשלומין – פדיון הבן ומחצית השקל – ולא סגי בחד מינייהו [דמלשון הירושלמי התם לא משמע דאיפליגו בהא. וראה גם בב"ר שם "א"ר יהודה כו" (ולא "ר"י אומר", לשון של פלוגתא), ומשמע דלכו"ע תרווייהו אתו על מכירת יוסף].

ויובן זה בהקדים תמי' בגוף הענין, דהניחא הא דהענין דמחצית השקל יהא כתשלומין על חטא חמור כמכירת יוסף, דהרי מחצית השקל לכפרה באה ("כופר נפשו").

איתא בירושלמי (שקלים פ"ב סה"ג. וב"ה בב"ר פ"ד, יח. ועוד): "לפי שמכרו בכורה של רחל בעשרים כסף, יהי' כאו"א פודה את בנו בכורו בעשרים כסף (שהן חמש שקלים) כו', לפי שמכרו בכורה של רחל בעשרים כסף, ונפל לכאו"א מהם טבעה (שתי כסף – מחצית השקל), לפיכך יהי' כאו"א נותן שקלו טבעה".

ומבואר מזה כי בשביל מעשה מכירת יוסף נתחייבו ישראל בב' מיני תשלומין: פדיון בכור ומחצית השקל (ראה נזר הקודש הארוך לב"ר שם).

ובביאור הדברים כתב בנזר הקודש (שם) דבנוגע לפדיון הבן הנה "בס"פ בא (יג, טו) פירש הכתוב הטעם, מפני שניצולו בכורי ישראל במכת בכורות במצרים, ושמא י"ל דהא בהא תליא, דבלאו הכי לא היו בכורי מצרים ראויים כלל להיות בכלל הסכנה, כי למה יומתו וכי מה עשו, אבל מפני שהי' ג"כ עליהם קטרוג מצד מכירת בכורה של רחל, גם הם היו בכלל סכנה משניתן רשות למשחית, וה' עשה להם נס, ולפיכך הוצרכו

בשינוי לשון קצת, ואכמ"ל), והיינו שהקב"ה גלגל את מכירת יוסף בכדי לקיים את גזירת ברית בין הבתרים שישראל ירדו למצרים.

ויתירה מבואר בזה"ק שם ד"אשכנחא בספרי קדמאי דבעיין אלין בני יעקב לשלטה עליו עד לא יחות למצרים, דאילו הוא יחות למצרים ואינון לא שלטו ביה בקדמיתא יכלי מצראי לשלטה לעלמין עלייהו דישראל, ואתקיימא ביה ביוסף דאזדבן לעבדא ואינון שלטו עליו, ואף על גב דיוסף הוה מלכא לבתר ומצראי הוו עבדין ליה אשתכחו ישראל דשלטו על כלהו". כלומר (בהבא להלן ראה אור החמה ומקדש מלך שם), שהטעם שיוסף הי' צריך לירד למצרים דוקא באופן זה שאחיו מכרוהו - דלכאור' אם טעם ירידתו לשם הוא רק בכדי שתתקיים ברית בין הבתרים הרי הי' ניתן זה להעשות באופן ש"יד אחיו אל תהי בו" (ל' האור החמה שם) - אלא הטעם שנעשה באופן כזה הוא כי ע"י שבני יעקב שצטו על יוסף בכך שהשליכוהו לבור, ומכרוהו "כאדון המוכר את עבדו" (ל' האור החמה שם) קודם שירד למצרים - נעשה יוסף "עבד של אחיו" (ל' המקדש מלך שם), דבכח זה כאשר בני ירדו למצרים לאחמ"כ, לא שלטו המצרים עליהם לגמרי [שהרי בנוגע לשאר העבדים במצרים איתא ד"לא הי' עבד יכול לברוח ממצרים" (רש"י יתרו יח, ט), משא"כ בנוגע לישראל, ואדרבה, כיון שהמצרים עצמם נעשו עבדי יוסף, ויוסף הי' "עבד בני ישראל" (ל' האור החמה שם), יוצא ש"ישראל דשלטו על כולהו" [ואף שאחי יוסף עצמם הם שמכרוהו, הרי"ז כמוכר את עבדו לנכרי ולחו"ל שאף שיצא לחירות - מ"מ הרי בעי גט שחרור (ראה גיטין מג, ב), ואכמ"ל בזה].

והנה, עצם הדבר שעל ידי מכירת יוסף יצאה טובה לישראל כבר נת' בכתובים

אך בנוגע להענין דפדיון בכור תמוה, דהרי פדיון בכורות בא משום קדושת הבכור, כמו שנאמר - "קדש לי כל בכור", דכיון שבכור יש בו קדושה לכך יש לפדותו, ואיך שייך א"כ שהחטא דמכירת "בכורה של רחל" יגרום לקדושת הבכור - "קדש לי כל בכור" [דאף דהא גופא שהבכורות קנויים להקב"ה וקדושים הוא מפני שניצולו בדרך נס, מ"מ אי הא דהוצרכו להנס בא מפני הענין הבלתי רצוי דמכירת יוסף - צריך ביאור מדוע תגרום הצלה זו לעילוי גדול יותר מאילו לא נמכר יוסף].

והביאור בזה, דהנה החילוק בפשטות בין ב' ה"תשלומין" הנ"ל על מכירת יוסף - פדיון הבן ומחצית השקל - הוא, דבפדיון הבן סכום התשלום הוא לפי "ערכו" של יוסף - שנמכר בחמש שקלים; משא"כ במחצית השקל סך התשלום הוא כפי הסכום שאחי יוסף הרוויחו מהמכירה - מחצית השקל לכ"א. ומזה מובן שב' התשלומין קשורים עם ב' פרטים שונים במכירה: מחצית השקל היא "כופר נפש" על הפגם שהמכירה פעלה בשבטים, על שנהנו והרוויחו ממכירתו; ואילו פדיון הבן הוא כנגד מה שהמכירה פעלה ביוסף הבכור שנמכר לעבד, דכנגד זה יש לפדות הבן הבכור.

ולפי"ז מיושב כיצד מכירת יוסף (בכורה של רחל) גרמה ענין למעליותא בישראל, הענין דפדיון בכור - דאע"פ שכלפי השבטים ענין מכירת יוסף נחשב לחטא, הנה בנוגע ליוסף עצמו נפעל עליו ע"י המכירה, ופדיון בכור הוא כנגד ענין זה, וכמשי"ת.

דהנה בנוגע למכירת יוסף איתא בזה"ק (פרשתנו קפד, רע"א) "גרים קוב"ה כל דא בגין לקיימא גזירה דגזר בין הבתרים" (וראה גם סוטה יא, רע"א. וברש"י בפרשתנו (לו, יד) הובא

שליטה עליו (וכמבואר בגיטין שם, שהמוכר עבדו לעכו"ם או לחור"ל יצא לחירות - ועיין בדברי הפוסקים על ענין זה), דכ"ז הוא מה שגרם לכך שלאח"כ ב"י ישראל יהיו למעלה משליטת מצרים.

ונמצא כי במכירת יוסף הי' דבר והיפוכו: מצד אחי יוסף - שכוונתם היתה שהוא יהי' עבד - המכירה גרמה לגאולת מצרים. ואילו מצד מה ש"גרים קוב"ה כל דא" - רצון וכוונת הקב"ה בזה - הרי המכירה נתנה את הכח לגאולת ויציאת מצרים.

ועפ"ז מיושב מה שפדיון הבכור בא מצד מכירת יוסף, דהנה בנוגע למצות פדיון בכור מבואר בחינוך (מצוה יח) דענינה הוא דע"י שנותן "ראשית פריו . . . לרשות בוראו" הרי זה מזכירו "כי הכ"ז שלו", דזהו"ע הבכור שהוא קנוי לה', כלשון הכתוב "לי הוא" (בא יג, ב ובפרש"י). והרי זה בא כתוצאה ממכירת יוסף, שבעת המכירה נעשה יוסף "קנוי" להשבטים, ובאופן שא"א למצרים לשלוט עליו ועל ישראל לאח"ז.

ומבואר גם עפ"ז ב' עניני התשלומין על המכירה - מחצית השקל ופדיון הבן - שהם כנגד ב' הענינים שהיו במכירה, דמחצית השקל באה ככופר ותיקון על מעשה המכירה שמצד השבטים, ואילו פדיון בכור בא כתוצאה מהענין הטוב שהי' במכירה, שנעשה יוסף קנוי להשבטים באופן שא"א שיהי' למצרים שליטה עליו, וכנ"ל.

בדברי יוסף לאחיו (ויגש מה, ה-ז), ד"למחי' שלחני גו' לשום לכם שארית בארץ ולהחיות לכם לפליטה גדולה", אמנם זהו רק בנוגע לתוצאת המכירה, שלפועל יצא ממנה טובה בכך שלאחמ"כ נעשה יוסף משנה למלך כו', אך אי"ז ענין לעצם המכירה שהיא ענין בלתי רצוי לכאורה;

אמנם בדברי הזוה"ק הנ"ל נתחדש ענין נוסף, שגם המכירה גופא - אף שכוונתם של אחי יוסף בה היתה שיהי' עבד - הרי היא בעצמה היתה גם הכח לגאולת מצרים, דבכך שאחי יוסף מכרוהו באופן שהם שלטו עליו, בזה ניתן הכח לשלמרים לא תהי' שליטה עליו, שהרי יוסף נעשה "קנוי" לשבטים, והשבטים היו מחוייבים במצוות,

[כגון מצות מילה, שנצטווה אברהם בפירוש למול את כל אנשי ביתו. ובפרט אי נימא שהשבטים קיימו את כל התורה כולה, די"ל דהי' זה בגדר נדר, די"א שמחוייבים בו גם ב"נ (ראה אנצ' תלמודית ערך בל יחל בסופו, וראה מל"מ הל' מלכים פ"י ה"ז בארוכה ובספרו פרשת דרכים (דרך האתרים דרוש ג) דתלוי גם באם האבות (וכן י"ל בנוגע לשבטים) יצאו בזה מכלל ב"נ וכו'). גם יש לומר, שבנדרים כאלו שהם "נדר לה" בין אדם למקום, הנה מאחר ויש בזה גם גדר של עבודת ה', שפיר י"ל שב"נ המקיים נדרו יש בזה מעשה מצוה אף שלא נצטווה בפירוש על זה],

והשבטים הרי היו בארץ ישראל, ובמילא לאחר שיהי' יוסף קנוי למחוייבים במצוות ובא"י, אי אפשר שיהי' למצרים

כוחן של פעולות

מדובר כאן בכל עתידו של התלמיד ובטובתו
לכל ימי חייו.²

'לבנים' לבנין בית המקדש

..כל פעולה טובה על פי תורה שאנו עושים
בחיי היום-יום שלנו, כמה שפעולה זו נדמית
כגדולה או קטנה בעינינו הבריות, מניחים
אנו בכך את אחת ה'לבנים' האחרונות בבית
המקדש הנצחי עבור עמנו ועבור העולם בכלל,
ובכך אנו בונים את חלקנו בבית המקדש הרוחני
ובבית המקדש הגשמי שיבנה מיד אחר כך,
במהרה בימינו.

השי"ת יתן שכולנו נזכה לבנין בית המקדש,
גם הגשמי, במהרה בימינו אמן.³

כאב על העדר הפעולות למרות ההצלחה

במ"ש אודות עסקנות צבורית... הנה מסכים
הנני למה שכותב שהלב כואב לראות את העדר
הפעולות כדבעי בכלל וגדול הכאב עוד יותר
כשמעריכים את העדר הנ"ל לגבי האפשרות הכי
גדולות שנראים בזמן האחרון,

ורואים שבכל פעולה קטנה נראית הצלחה
מופלגה ובכ"ז הנה מפאת ענינים של מה בכך
אין מנצלים את ההזדמנויות...⁴

פעולה "קטנה" המביאה להשפעה גדולה!

...מפעולה אחת, איך שלא תהי' קטנה, הנה
נפעל מה, ומכל פעולה אפי' ברוחניות אצל
יהודי נתוסף בריאות גם בגשמיות....⁵

התורה אומרת שהאדם דומה לאילן ("האדם
עץ השדה"), שבכך התורה מורה לנו לימוד
והוראה חשובים, במיוחד בתחום החינוך.

כאשר העץ צעיר; יתירה מזו, כאשר הוא
עדיין בצורת גרעין, כל טיפול טוב אז, עד כמה
שיראה קטן ופחות-ערך, הרי עם הזמן הוא
מוכפל כמה פעמים, ומלוא התוצאות באות
לביטוי בעץ הגדול ופירותיו.

דומה לכך היא ההשפעה הפרטית על ילד,

גם בפעולה שיכולה כרגע להיראות כקטנה
מאוז, עד שתהיה האם בכלל כדאי להשקיע
בכך מרץ ויגיעה - אך גם פעולה "קטנה" זו
יכולה להתהפך להשפעה גדולה ונמשכת בלתי
רגילה בהנהגה בחיי היום יום על פי תורה
ומצוות.

וכפי שחכמינו זכרונם לברכה אומרים, "מאי
פירי - מצוות".

לכן כל מאמץ בתחום החינוך מוצדק, כי

א. אגרות קודש ח"ו עמ' קכז / ב. תרגום מאגרות קודש חכ"ז ע' שיש / ג. תרגום מאגרות קודש ח"ג עמ' קסו - אגרות קודש המורגמות ח"א ע' 81 / ד. אגרות קודש ח"ה עמ' של ואילך

הרבי החסידות

מתוך כתבי רבותינו נשיאי חב"ד

קטנות המביאה גדלות

'חודה של מחט' שאינה תופסת מקום

בתרנ"ב שמענו אימרה [מאבי כ"ק אדמו"ר הרש"ב נ"ע]: פתחי לי כחודה של מחט ואני אפתח לכם כפתחו של אולם. לחודה של מחט אין כל תפיסת מקום, הגם שלמחט עצמה יש אמנם מקום, אולם ה"שפיץ", ה"חודה" של מחט, אין לו מקום. ליצור פתח ניתן רק עם דבר שאין לו מקום. לפתח אכן יש מקום, אורך, רוחב וגובה, אך לפתוח את הפתח זהו רק על ידי דבר שאינו תופס מקום. פתחי וכו' כפתחו של אולם. כפתחו של אולם שיש לו הרי אורך ורוחב וגובה, שם יורגש החודה של מחט.

(תרגום מספר השיחות תש"ט עמ' 321-320)

קטנות וגדלות

יש עבודה קטנה ועבודה גדולה רמה ונשאה. אי אפשר להגיע למדרגה גדולה רמה ונשאה אלא דרך העבודה הקטנה. וכשעומדים בעבודה הרמה והנשאה ויודעים שהיא באה מהעבודה הקטנה, מרגישים את ההפלאה של העבודה הקטנה

(תרגום מספר השיחות תש"ח עמ' 172)

אנחנו צריכים תמיד לזכור את מה שהרבי לימד אותנו: לראות בכל קטנות את הגדלות, להסתכל על הזולת לא רק בעין טובה אלא בעין יפה...

(תרגום מספר השיחות תרצ"א עמ' 179)

אפי' חסיד אחד – אור כי טוב!

נהניתי לשמוע בדבר הלימודים ברבים, שכותב אשר סיימו מס' כתובות והתחילו במס' אחרת, השי"ת יהי' בעזר כל הלומדים שי' אשר יצליחו בכל עניניהם בגו"ר, ובאמת התעוררות זו תלוי' רק במעורר טוב המוסר ונותן נפשו ולבו על זה.

יודוע מאמר רבינו הזקן אשר אמר כי בתשלום שכר עבור היסורים שהי' לו במאסר פעל כי בתלמידיו יקוים הברכה אשר אחד מכם ירדוף ('הפוך את החיים' בחיות פנימי) אלף.

וכן יודעים אנו בבירור ובמוחש, אשר במקום שיש אפילו חסיד א' (אבל חסיד, ללא פשט'לעך של הזי' ודמיון והצנ[ט]דקות של מה בכך, רק חסיד ההולך צעד אחר צעד בקבלת עול, ואינו מטפס על הכתלים לילך בגדולות ונפלאות, כ"א עובד באמונה בתפלה מתונה, ובקביעות זמן לימוד ודיבור עם חברו או מכירו בדברי התעוררות וקירוב) אז הנה אור כי טוב במקום ההוא.

והשי"ת יהי' בעזרו בגו"ר.

(אגרות קודש כ"ק אדמו"ר מהוריי"ץ נ"ע חט"ז עמ' קסה)

עבודה פשוטה – תועלת מרובה

- כל חסיד וחסיד - אמר הרב חנוך-הענדיל - צריך להשתדל לפעול איזה פעולה טובה בחברו בעניני חסידות הן בלימוד והן בעבודה, ואפילו אם תהי' הפעולה קטנה ביותר מ"מ היא מביאה תועלת מרובה.

איש כפרי אנכי מנעורי - אמר הרב חנוך-הענדיל - ומכיר אנכי בעבודת האדמה ובעניני זריעה, ויודע אנכי אשר כל הקרקעות צריכים לחרישה ומטר, אבל יש ארץ זיבורית אשר אף שגם בה יש כח הצומח להצמיח כמו בקרקע עידית, מ"מ צריכים עצות שונות איך לגלות כח הצומח שבה, ואחת העצות היא שמזבלין אותה ואז נותנת את יכולה, הרי שגם עבודה פשוטה מביאה תועלת מרובה, ואם כן הנה גם העובד הפשוט יש לו חלק גדול בטיב הצמיחה.

(אגרות-קודש כ"ק אדמו"ר מהוריי"ץ נ"ע ח"ד עמ' עב)

